

Startnotitie Visie Sociaal Domein

1. Het sociaal domein, wat is dat eigenlijk?

Het sociaal domein is er voor iedereen die wil meedoen in Soest. De meeste mensen kunnen de uitdagingen van het leven zelf aan, maar sommige mensen hebben daar een beetje hulp bij nodig. Die hebben psychische of lichamelijke problemen. Die zitten soms zonder werk, of met werk in de schulden. Van jongeren met een licht verstandelijke beperking, tot ouderen met dementie. Van ouders met zorgen over een verslaafde puber tot mantelzorgers die overbelast dreigen te raken. Corona heeft laten zien dat iedereen zomaar in een kwetsbare positie kan komen. Het sociaal domein biedt inwoners wat nodig is, vaak maar even, en soms structureel. Mensen in een kwetsbare positie moeten altijd op ons kunnen rekenen; we willen er zijn voor de mensen die het nodig hebben.

2. Waarom een Visie Sociaal Domein?

De huidige Strategische Agenda is in 2016 opgesteld, na de decentralisaties van de Jeugdwet, de WMO en de Participatiewet. We zijn nu zes jaar verder. De transities zijn overgegaan in een transformatie. Bij de transformatie in het sociale domein gaat het om het realiseren van een andere rolverdeling tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en de overheid. Inwoners krijgen een grotere eigen rol en verantwoordelijkheid. Gemeenten dragen daaraan bij door het stimuleren van de eigen kracht, zelfredzaamheid, participatie en vitaliteit van inwoners. En door te investeren in preventie, lichte en nabije zorg, meer ruimte voor innovaties, minder bureaucratie, een beperktere rol van de overheid en vermindering van de overheidsuitgaven. Bovendien staan ontwikkelingen niet stil; onze omgeving verandert voortdurend. En we weten inmiddels beter wat wel en wat niet werkt.

De visie in de eerste Strategische Agenda was breed. Nu is het tijd om focus aan te brengen. We zijn taakvolwassen geworden in het sociaal domein en hebben de afgelopen jaren ervaring opgedaan die we nu om gaan zetten in een nieuwe visie, die meer richting geeft. En die visie moeten we samen met inwoners opstellen. Maar ook bij het uitvoeren van beleid hebben wij, inwoners, maatschappelijke organisaties en overheid, elkaar nodig om zo onze doelen te verwezenlijken. Wij kunnen dat niet zonder elkaar.

Een nieuwe Visie Sociaal Domein biedt ook kansen: zo kunnen wij samenhang met de Omgevingsvisie (wat voor gemeente wil Soest zijn in 2040?) bewerkstelligen en zorgen voor integratie met het fysieke domein. Want het sociaal domein en het fysieke domein zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Denk aan voldoende speelruimte en ontmoetingsplekken, veiligheid op straat, levensbestendig bouwen (wonen met zorg), toegankelijkheid van natuur en groen verbeteren, voldoende groen in de wijk, bankjes en andere rustpunten op strategische punten. Je kunt de leefomgeving van inwoners zo inrichten dat een gezonde leefstijl centraal staat. En een gezonde leefomgeving draagt weer bij aan langer zelfstandig wonen, meer bewegen, sociale veiligheid en ontmoeten.

Dit moment biedt ook de kans vanwege de start van een nieuwe gemeenteraad en een nieuw college. Er is een raadsbreed geuite behoefte aan basale betrokkenheid van de samenleving bij de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van beleid. Vandaar de grote rol van inwoners en partners bij de totstandkoming van de Visie Sociaal Domein. Daarnaast zullen wij de raad op verschillende momenten informeren (zie planning) zodat de raad weet wat er speelt in de samenleving en daarmee zijn volksvertegenwoordigende rol goed kan invullen.

3. Centrale vraag

Op grond van het bovenstaande is daarom de logische centrale vraag voor de nieuwe Visie Sociaal Domein: "Wat voor een gemeente willen we zijn als het gaat om zorgen voor elkaar?"

4. Welke doelen willen we bereiken?

We streven naar een Visie Sociaal Domein die:

- Gevoed is door de inwoners en maatschappelijke organisaties
- Gedragen wordt door professionals
- De thema's integraal in beeld brengt aansluitend bij de Global Goals
- Nadrukkelijk ook de relatie legt met het fysieke domein
- Duidelijk en concreet verwoordt wat we willen
- De wijze van monitoring op voorhand heeft uitgewerkt
- Ingaat op verantwoordelijkheden van gemeente en samenleving
- Richting geeft aan de uitgaven die we doen in het sociaal domein
- De menselijke maat in de zorgverlening een plaats geeft
- Uitdaagt en inspireert

5. Hoe willen we hiertoe komen?

We zien vijf belangrijke bouwstenen voor de nieuwe Visie Sociaal Domein.

➤ *Korte schets van landelijke trends*

Rapport SCP Uitdagingen in het sociaal domein

Op basis van eerder onderzoek beoogt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) met deze publicatie handvatten te bieden voor gemeenten om hun visie op het sociaal domein de komende jaren verder te ontwikkelen en bij te dragen aan een goed werkend stelsel dat uitgaat van de inwoners en rekening houdt met de uitvoerbaarheid van beleid.

Bij de vraag hoe lokale opgaven in het sociaal domein het beste het hoofd kunnen worden geboden gaat het onder andere om de vraag hoe de doelen van de drie grote decentralisaties in het sociaal domein te realiseren, zoals meer participatie, samenhangende ondersteuning en een minder complex en beter toegankelijk stelsel. Gemeentebesturen staan daarbij voor keuzes. Keuzes over de gewenste verantwoordelijkheidsverdeling tussen inwoners en professionals, over welke groepen het meest te ondersteunen en hoe een zorgvuldige afweging te maken tussen enerzijds het toepassen van de menselijke maat en anderzijds het voorkomen van willekeur.

Om dit soort afwegingen te maken, is kennis onontbeerlijk: kennis van de doelgroepen binnen het sociaal domein en de regionale verschillen die daarbij spelen, over toekomstige ontwikkelingen en de gevolgen van corona, over het bereiken van de te realiseren doelen en de knelpunten die daarbij optreden.

VNG-propositie De winst van het sociaal domein

Investeren in het sociaal domein is investeren in een vitale en inclusieve samenleving, aldus de VNG. Na zes jaar ervaring weten we goed wat werkt en wat verbetering behoeft. Inwoners zijn in toenemende mate tevreden én de kosten stijgen minder hard dan elders in het zorgstelsel. Het sociaal domein bedient vele gezichten: van jongeren met een licht verstandelijke beperking, tot ouderen met dementie. Van ouders met zorgen over een verslaafde puber tot mantelzorgers die overbelast dreigen te raken. Corona laat zien dat iedereen zomaar in een kwetsbare positie kan komen. Het sociaal domein biedt wat nodig is, vaak even, en soms structureel. Zodat mensen in een kwetsbare positie altijd op ons kunnen rekenen en de samenleving als geheel gezonder wordt dan ze nu is. Met oog voor de menselijke maat en de verschillen die er zijn tussen inwoners, gemeenten en regio's. Investeren in bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid rendeert in het sociaal domein en breder in de maatschappij. We nodigen Rijk en maatschappelijke partners uit om samen te investeren in één sterk sociaal domein.

➤ *Eigen data gemeente Soest*

Wij beschikken over een grote hoeveelheid relevante data die wij kunnen gebruiken bij het formuleren van gerichtere onderzoeksvragen bij de centrale vraag. Te denken valt aan de monitor Sociaal Domein, Waar Staat Je Gemeente, gezondheidsmonitoren van GGDrU, impactanalyse corona Sociaal Domein, evaluatie wijkaanpak Smitsveen, analyse van de mate van zorggebruik per wijk.

➤ *Gesprekken met inwoners*

We willen onze inwoners consulteren om hun inbreng mee te kunnen nemen bij het opstellen van de visie. Jong en oud, gezond en ongezond, rijk en arm, laagopgeleid en hoogopgeleid, georganiseerd en niet-georganiseerd. We stellen vragen op gezette en ongezette tijden, op straat en in het gemeentehuis, op school, op het sportveld, de bushalte en de kroeg. Om dit gesprek te voeren maken wij gebruik van het advies van onze Participatieraad. Zij worden actief betrokken bij het vormgeven van de gesprekken met onze inwoners.

Om het goede gesprek met inwoners te kunnen voeren denken wij aan het gebruik van een instrument dat het brede gezondheidsbegrip als uitgangspunt neemt, bijvoorbeeld het instrument Positieve Gezondheid. Dit stimuleert mensen om zelf na te denken over hoe het met ze gaat, wat ze willen veranderen en wie of wat er nodig is in hun omgeving om dat te bereiken. Dit sluit aan bij de transformatiegedachte die onderdeel is van de wet. Gezondheid is niet langer een doel, maar een middel om de kwaliteit van leven te vergroten.

➤ *Gesprekken met professionals en maatschappelijke organisaties*

Naast gesprekken met inwoners zijn ook gesprekken met onze maatschappelijke partners heel belangrijk. Onze SBI-partners zijn onze oren en ogen in de wijk. Maar ook input van andere partners, zoals stichtingen, verenigingen, huisartsen, kerken, zorgaanbieders, onderwijs en politie is heel belangrijk. Dit brede spectrum aan organisaties is een bron van kennis en ervaring die in gesprekken en (expertise)sessies boven tafel moet komen.

6. Welke thema's willen we bij de Visie Sociaal Domein betrekken?

Deze startnotitie beschrijft het 'wat'. Met behulp van bovengenoemde bouwstenen gaan wij een Plan van Aanpak opstellen. Daarin beschrijven wij het 'hoe'. Eerst doen we een analyse op onze eigen bronnen, dat geeft handvatten voor een gesprek met de Participatieraad en onze SBI-partners. Wat vervolgens weer input biedt voor de vragen aan onze inwoners die we daardoor gericht kunnen stellen. Uiteindelijk destilleren we uit de opbrengst hiervan een voorstel voor een Visie Sociaal Domein.

In onze gesprekken richten we ons op onderwerpen die lokaal zijn te beïnvloeden. Hierbij leggen we een focus op actuele thema's, zoals recent beschreven door onder andere het SCP en de VNG (zie onder punt 5). Wij denken hierbij aan de volgende thema's:

- De zorgzame gemeente en zorgzame samenleving
Hoe verdelen we de verantwoordelijkheden tussen gemeenten en samenleving?
- Bestaanszekerheid
Een van de drie geprioriteerde thema's uit de VNG-propositie.
- Kansengelijkheid
Een van de drie geprioriteerde thema's uit de VNG-propositie.
- Gezondheid
Een van de drie geprioriteerde thema's uit de VNG-propositie.
- Hoe bereiken we de gewenste integraliteit?
Denk hierbij niet alleen aan de samenhang binnen het sociaal domein, maar ook aan de samenhang met het fysieke domein.
- Waar leggen we onze prioriteiten in de zorgverlening?
Leggen we prioriteit bij de meest kwetsbaren? Of juist bij de veel grotere groep van 'lichtere gevallen'?
- Hoe incorporeren we de menselijke maat in onze zorg?

Dit zijn landelijke thema's; ook dit is geen limitatieve opsomming. Wij maken met de gemeenschap - inwoners en maatschappelijke partners - een Soester vertaling naar thema's die relevant zijn voor Soest en Soesterberg. Deze komt tot stand uit de eerder genoemde stappen (o.a. de analyse van de verschillende bronnen, brainstorm en gesprekken).

7. Over welke kaders beschikken we nu?

Hier volgt een overzicht van lokale, regionale en landelijke kaders. Ook hier geldt dat deze opsomming niet limitatief is, maar meer om aan te geven wat de bandbreedte is waarbinnen we werken.

Lokale kaders

- Strategische agenda sociaal domein
- Verordening Jeugdwet gemeente Soest
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Soest
- Onderwijsvisie gemeente Soest
- Lokaal Preventieakkoord
- Lokaal Sportakkoord
- Omgevingsvisie Soest/Soesterberg

Regionale/landelijke kaders

- Regiovisie Specialistische jeugdhulp
- Regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang
- Regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling Voor een veilig thuis
- Regionaal Inkoopkader Jeugdhulp en Wmo 2023, inclusief startnotities ambulante begeleiding Wmo, specialistische jeugdhulp, Beschermd Wonen & Beschermd Thuis en Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang
- Regionaal Gezondheidsakkoord

De uitkomsten van het participatietraject met inwoners en maatschappelijke partners kunnen er toe leiden dat we ons de vraag moeten stellen of deze lokale en regionale kaders nog wel passend zijn voor Soest of wellicht om een herijking vragen.

8. Projectorganisatie

Opdrachtgevers

Bestuurlijk opdrachtgever: de portefeuillehouder met de portefeuille beleid sociaal domein

Ambtelijk opdrachtgever: het afdelingshoofd Samenleving

Projectteam

Als opdrachtnemer wordt een medewerker als projectleider benoemd, daarbij ondersteund door een projectteam. Het projectteam wordt breed samengesteld, zodat de beoogde integratie (binnen en buiten het sociaal domein) zo goed mogelijk wordt gefaciliteerd.

9. Hoe ziet de planning eruit?

Stap 1- Startnotitie Visie Sociaal Domein

Planning: vaststelling college 23 augustus 2022, raad 29 september 2022

Stap 2 - Plan van aanpak participatietraject Visie Sociaal Domein

In het Plan van Aanpak wordt de participatie met inwoners en alle relevante maatschappelijke partners uitgewerkt. Hiervoor gebruiken we de uitkomsten die zijn beschreven onder punt 5. Om alle partijen goed te kunnen betrekken overleggen wij met de Participatieraad over het vormgeven van participatie. Wij verwachten dat de participatie een grote inspanning van zowel de Participatieraad als de ambtelijke organisatie vraagt.

Wij denken bij het participatietraject aan de volgende stappen:

1. Het ophalen van vraagstukken/opgaven op het brede terrein van het sociaal domein, zodat wij de uitkomsten ook kunnen gebruiken voor de visie sport en de visie cultuur. Uitgaan van vraagstukken werkt bijzonder activerend, omdat ze gericht zijn op een behoefte aan verandering ('waar zit u mee?') en niet een belang ('wat vindt u belangrijk').

2. Bundelen van vraagstukken tot 'issues'. Dit zijn thema's waar we het over moeten hebben. Samenhangende vraagstukken die een integrale oplossing behoeven. Ook voegen we trends en ontwikkelingen toe aan de vraagstukken. Bovendien genereren we op basis van de trends en de 'issues' oplossingen.
3. Uitwerken van deze oplossingen voor Soest en Soesterberg. De *colour locale*. We onderzoeken enkele hoofdrichtingen voor het sociaal domein; we onderzoeken gericht bepaalde thema's en/of gebieden.

Planning: vaststelling college en informeren raad eind 2022 (Q4)

Stap 3 – vaststellen eerste richting Visie Sociaal Domein

De opbrengst uit stap 2 verwoorden we tot een denkrichting die we gebruiken in het vervolgtraject om te komen tot een visie. We vatten de inhoud samen en stellen de raad in de gelegenheid focus aan te brengen.

Planning: vaststelling college en raad medio 2023 (Q2)

Stap 4 - vaststellen nieuwe Visie Sociaal Domein

In deze stap gaat het om het vertalen van de denkrichting naar maatschappelijke thema's die relevant zijn voor Soest. Deze worden vervolgens verder uitgewerkt, uiteraard ook weer met het veld, tot de nieuwe Visie Sociaal Domein.

Planning: vaststelling college en raad eind 2023 (Q4)

10. Welke kosten zijn hiermee gemoeid?

Voor het proces zoals in deze startnotitie geschetst is het noodzakelijk te beschikken over een projectbudget, dat we vooralsnog ramen op € 100.000. Dit zal een intensief traject zijn. Denk hierbij aan aanvullende expertise, inhuur vervangende capaciteit, vergaderruimtes, communicatie, representatie, enz. In de Junibrief is voor 2022 al een bedrag opgenomen van € 50.000. In de begroting 2023 zal ook een bedrag van € 50.000 worden gevraagd in verband met de doorlooptijd van dit proces in 2023.